

Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų metinių ataskaitų pateikimo ir vertinimo tvarkos aprašo priedas

(Ilgalaikės institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programos vykdymo metinės ataskaitos pavyzdinė forma)

ILGALAIKĖS INSTITUCINĖS MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR EKSPERIMENTINĖS (SOCIALINĖS, KULTŪRINĖS) PLĖTROS PROGRAMOS METINĖ ATASKAITA

Gauta Lietuvos mokslo taryboje

(Data – pildo Taryba)

Ataskaitos registracijos Nr.

(Pildo Taryba)

1. DUOMENYS APIE PROGRAMĄ

Programos pavadinimas	„Vėluojantis nacijos formavimasis: lietuvių atvejis?“
Mokslo ir studijų institucija (programos vykdytoja)	Lietuvos istorijos institutas, Kražių 5, LT-01108, Vilnius (8~5) 262 44 36 istorija@istorija.lt 111955361
Programos trukmė	2012-2016
Laikotarpis, už kurį teikiama ataskaita	2014 m.
Programai skirti norminiai etatai	11,45

2. PROGRAMOS VYKDYTOJAI

Eil. Nr.	Mokslo laipsnis	Vardas, pavardė	Pareigos
Programos vadovas			
1.	Dr.	Česlovas Laurinavičius	vyr. m. darb. (1,0 et.)
Kiti programos vykdytojai			
2.	Dr.	A. Kasparavičius	vyr. m. darb. (1,0 et.)
3.	Dr.	G. Rudis	m. darb. (1,0 et.)
4.	Dr.	D. Blažytė-Baužienė	m. darb. (1,0 et.)
5.	Dr.	R. Laukaitytė	vyr. m. darb. (1,0 et.)
6.	Dr.	E. Bendikaitė	m. darb. (1,0 et.)
7.	Dr.	V. Sirutavičius	vyr. m. darb. (1,0 et.)
8.	Dr.	A. Svarauskas	j. m. darb. (1,0 et.)
9.	Dr.	D. Mačiulis	m. darb. (1,0 et.)
10.	Dr.	G. Vaskela	m. darb. (0,5 et.)
11.	Dr.	E. Gimžauskas	m. darb. (0,5 et.)
12.	Dr.	R. Čepaitienė	vyr. m. darb. (1,0 et.)
13.	Dr.	M. Pocius	m. darb. (1,0 et.)

14.	Dr.	S. Grybkauskas	m. darb. (0,5 et.)
15.	Dr.	V. Ivanauskas	m. darb. (1,0 et.)
16.	Dr.	V. Stravinskienė	m. darb. (0,5 et.)

3. ATLIKTI DARBAI IR PROGRAMOS REZULTATAI

Pateikite programos ataskaitinio laikotarpio rezultatų santrauką pagal programos tikslus ir uždavinius. Pristatykite tarpinius nepublikuotus ir sklaidos priemonėmis nepristatytus programos ataskaitiniu laikotarpiu atliktus darbus (pvz., įvairūs parengiamieji darbai, infrastruktūros kūrimas, medžiagos kaupimas, atlikti tyrimai ir pan.).

Kaip ir planuota, 2014 m tyrimai buvo vykdomi dviem pagrindinėmis kryptimis. Viena kryptis siejosi su Pirmojo pasaulinio karo pradžios 100-mečio minėjimu. Ta proga 2014 m. gruodžio 11–12 d. Lietuvos istorijos institute vyko tarptautinė mokslinė konferencija NACIONALINIS PRINCIPAS PIRMOJO PASAULINIO KARO METAIS: KĄ JIS REIŠKĖ, KAIP REIŠKĖSI, KODĖL ĮSIVYRAVO? Vienas pagrindinių konferencijos uždavinių buvo identifikuoti lietuvių tautos, kaip vėluojančios modernizacijos prasme, situaciją karo suponuotoje geopolitinėje situacijoje. Įvykusi diskusija patvirtino ankstesnes prielaidas: 1) lietuvių nacijos situacija daugeliu atžvilgiu buvo unikali, ir jos tipologizavimas galimas tik sąlyginis (pagal Aviel Roshwald); 2) parankiausia nacijos identifikacijos paradigma – simbolizmas, nors galimas modeliavimas ir pagal primordializmą bei konstruktyvizmą; 3) esminė lietuvių nacijos raiška – teritorinio suvereniteto siekis (teritorizacija), ir to siekio lemiamas motyvas – etnokultūrinis saugumas (pagal Jan Penrose); 4) pagrindinis idėjinis lietuvių nacijos principas – apsisprendimas etnografinėje teritorijoje (pagal Antony Smithą); 5) geopolitiniai atramos veiksniai – Rusija, Vokietija, Britanija, nes tos valstybės pripažino etnografinį principą; šia prasme reikšminga, kad maža tauta galėjo remtis keliomis didelėmis valstybėmis, todėl tų valstybių imperialistiniai siekiai sąlyginai neutralizavosi (E. Gimžausko, Č. Laurinavičiaus tyrimai).

Antroji kryptis – tolesni sovietmečio tyrimai – patvirtino šias prielaidas: 1) stalinistinis režimas, veikiamas sovietinės doktrinos bei tarptautinės konjunktūros nesustabdė lietuvių tautos teritorizacijos proceso; 2) postalininio režimo transformacija siekiant išvengti autoritarinės despotijos orientavo į nomenklatūros horizontalių ryšių sistemą, kuri objektyviai pasitarnavo palyginti stabiliam visuomenės egzistavimui bei raidai Lietuvoje; 3) sovietinėje Lietuvoje dar Stalino metais tarp valdžios bei kūrybinės inteligentijos ėmė formuotis tam tikras kontraktas, sudaręs prielaidas lietuvių nacionalinei kultūrai vystytis (V. Sirutavičiaus, S. Grybkausko, V. Ivanausko, R. Laukaitytės, R. Čepaitienės, V. Stravinskienės tyrimai).

Be to, tęsti tarpukario laikotarpio tyrimai – G. Vaskelos, G. Rudžio, D. Mačiulio, A. Kasparavičiaus, A. Svarausko, E. Bendikaitės, V. Sirutavičiaus – pagal jų individualių darbų kryptis suteikiant tarpukario laikotarpio istoriniam paveikslui naujų vertingų detalių, kuriomis buvo papildyta Lietuvos istorijos X tomo „Nepriklausomybė 1918–1940“ II dalis (atiduota leidyklai).

Individualių darbų kryptys

Česlovas Laurinavičius (vyresn. m. darb., 1,0 etatas). Rinkta medžiaga individualiai monografijai „*Lietuva anglosaksiškos ir rusiškos geopolitikų sankirtoje*“, parašytas skyrius „Lietuva prieštaringoje kaimynystėje: praeitis, dabartis, perspektyvos. Pamaštymai narystės NATO bei ES dešimtmečio proga“ (1,5 sut. a. l.)

Įteiktas straipsnis:

1. The Evolution of Modern Lithuanians: From a Linguistic to a Territorial Community. The First Half of the Twentieth Century, *Journal of Baltic Studies* (1,3 a. l.).
2. Recenzija Zenono Norkaus studijos: Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai: kapitalizmas, klasės ir demokratija Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu. Vilnius, 2014, 753 p.. *Lietuvos istorijos metraštis, 2014–1.* (0,5 a. l.)

Organizuotos dvi tarptautinės konferencijos (The Principle of Nationality during the First World War What did it Mean, How did it Manifest itself and Why did it Prevail? ir „Demokratėjimo trajektorijos 1989–1990 m: nuo LTSR transformacijos iki Lietuvos Respublikos restauracijos. Prielaidos Lietuvos politinės sistemos demokratizacijai bei integracijai į tarptautines demokratines struktūras“) bei dalyvauta tarptautinėje konferencijoje „1944 metai Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse: okupacijoms besikeičiant“, kuriose padarytuose pranešimuose gvildintos lietuvių nacijos valstybingumo geopolitinės aplinkybės.

Algimantas Kasparavičius (vyresn. m. darb., 1,0 etatas). Individuali tema: „Lenkijos ir jos sąjungininkės Prancūzijos požiūris į lietuvius/Lietuvos valstybę tarpukario metais. Lietuvos sąlytis su romaniškąja politine kultūra“. 2014 m. tyrinėta: 1) Lenkijos–Prancūzijos politinis bendradarbiavimas tarpukario metais: prielaidos, aplinkybės, šalių tikslai, raida; 2) Lenkijos užsienio politikos strategijos ir taktikos Lietuvos (*ipso facto* – Baltijos jūros šiaurvyčių regiono) atžvilgiu analizė; 3) Prancūzijos geopolitikos modelis ir ypatumai tarpukario metais Centrinėje ir Rytų Europoje bei prancūzų politinės kultūros įtakos ir atspindžiai „Kauno Lietuvoje“; 4) Lietuvos ir Prancūzijos politinio nesusikalbėjimo priežastys XX a. trečiajame dešimtmetyje ir geopolitinio suartėjimo aplinkybės XX a. ketvirto dešimtmečio viduryje. Pagal planą parašytas skyrius „Lietuva ir Trečioji Prancūzijos Respublika: koegzistencija Lenkijos politikos šešėlyje“ (4 sut. a. l. individualiai monografijai). Dirbo prie Lietuvos Respublikos LII ir Lenkijos Respublikos Tarptautinių santykių instituto bendro projekto (vadovas) „Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai 1938–1940 m. Dokumentų rinkinys.“ rengiant rinkinio „Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai 1938–1940 metais. Vilnius, 2013 lenkiškąjį variantą. Vietoje vieno planuoto straipsnio (1,0 aut. a. l.) įteikti trys kiti. Du straipsniai įteikti Sorbonos universiteto žurnalui *Matériaux pour l'histoire de notre temps* [ISSN-1952-4226]:

3. La Grande guerre dans les mémoires historiques des Lituaniens (1,1 sut. a. l.).
4. L'aperçu de la commémoration du centenaire de la Grande guerre en Lituanie (0,5 sut. a. l.);

taip pat straipsnis:

5. Роль католической церкви и католицизма в самоутверждении литовского национального идентитета в первой половине XX века, *Религия и национальная идентичность в странах Восточной Европы в XX веке* (Rusijos MA Religijos istorijos centro ir Visuotinės istorijos instituto leidinys) (1,3 a. l.).

Gediminas Rudis (mokslo darbuotojas, 1,0 etatas). Individuali tema: „Voldemarininkų judėjimas 1929–1940 m.“ Tyrinėtas voldemarininkų vaidmuo antismetoninės opozicijos sąjūdyje 1938–1939 m.: dėl kokių priežasčių prie 1938 m. susidariusios krikščionių demokratų ir liaudininkų sąjungos buvo pakviesti anksčiau vienais iš didžiausių priešininkų laikyti voldemarininkai, kodėl jiems buvo užleistos pagrindinės pozicijos kuriant opozicinio judėjimo centrą Klaipėdoje – Lietuvių aktyvistų sąjungą, kaip netrukus voldemarininkai tapo sprogstamuoju užtaisu bendrame antismetoninės opozicijos sąjūdyje, aiškintasi, kas paskatino voldemarininkus užmegzti ryšius hitlerininkais Klaipėdos krašte ir net prašyti Vokietijos paramos A. Smetonai nuversti. Parašytas planuotas, kiek mažesnės apimties monografijos skyrius „Voldemarininkai jungtiniame antismetoninės opozicijos sąjūdyje“ (2,0 a. l.), daugiau laiko skiriant kitų skyrių medžiagos rinkimui, dirbta LCVA.

Regina Laukaitytė (vyresn. m. darb., 1,0 etatas). Analizuodama temas „Nacionalinio vystymosi vėlavimo apraiškos XX a. pirmojoje pusėje; Represijas išgyvenusių dvasininkų padėtis sovietinėje Lietuvoje“ 2014 m. tyrė: a) 1940–1941 ir pokario metų sovietinio režimo represijas patyrusių dvasininkų likimus, socialinį statusą sovietinėje Lietuvoje; analizavo Lietuvos katalikų dvasininkų (taip pat dviejų vyskupų) sugrįžimo iš tremties bei įkalinimo vietų aplinkybes, valdžios pastangas reglamentuoti grįžusiųjų statusą, taip pat bažnytinės vadovybės galimybes pasinaudoti politiniu „atšilimu“; b) luominės visuomenės reliktus XX a. bažnytinėse struktūrose – vienuolijose; kaip ir kodėl Lietuvos ir Lenkijos vyrų ir moterų vienuolijose funkcionavo viduramžių reliktai – vadinamieji chorai, siekė atskleisti jų irimo veiksnius ir Vatikano požiūrio į nelygiateisį vienuolių statusą evoliuciją; c) plane buvo numaćiusi tirti XIX a. Lietuvoje apgyvendintų kolonistų asimiliacijos rezultatus, tačiau šį tyrimą atidėjo 2015 m. Nagrinėjant šias temas rinkta archyvinė medžiaga LCVA, LVIA, LYA bei istoriografinė medžiaga LNB bei MAB rankraštynuose. Be to, atsirado prieiga prie Londono lietuvių parapijos archyvo ir galimybė parengti monografiją „Londonas: lietuvių parapija išeivijoje“, kuri būtų aktuali programoje numatytiems uždaviniams spręsti analizuojant Vakarų įvaizdį Lietuvoje, civilizacinio santykio su Vakarais refleksijas XX a. Pradėjo dirbti su šaltiniais ir planuoja tyrimą (apie 8–10 sut. a. l.). Lapkričio 16–22 d. buvo komandiruotėje Varšuvoje susipažinti su Lenkijos Nacionalinėje ir Varšuvos universiteto bibliotekose esančia mokslinė literatūra.

Įteikti straipsniai (pirmasis planuotas):

6. Luominės visuomenės reliktai Lietuvos vienuolijų struktūroje XX a. – konferencijos straipsnių rinkiniui *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės moterų vienuolijos: tradicija ir paveldas*, (1,08 aut. l.);

7. „Советские и национальные ценности в послевоенной Литве: рычаги индоктринации общества“ – straipsnių rinkiniui *Советское государство и общество в период позднего сталинизма. 1945–1953 гг., Материалы международной научной конференции, Тверь, 4–6 декабря 2014 г.*, (0,65 a. l.)

Eglė Bendikaitė (mokslo darb., 1,0 etatas, dirbta nuo 2014-03-01). Tyrinėjant individualią temą „Lietuviai ir žydai: identitetų sankirtos išskleidimas 1918–1940 m.“, 2014 metais analizavo asmens (ne tik žydų bendruomenei žinomo bei pripažinto lyderio), individų grupės (konkrečiai žydų parlamentarų grupės) bei masių (žydų, grįžusių į Lietuvą po I Pasaulinio karo) savivoką naujame teritoriniame darinyje – tautinėje Lietuvos valstybėje – jos gyvavimo pradžioje. Buvo gilinamasi, kaip Lietuvos valstybės sąrangos klausimai, žydų bendruomenės teisinio statuso transformacijos, politinių vizijų bei orientacijų pokyčiai, žydų tautinių interesų legitimacijos siekis sąlygojo lietuvių ir žydų bendruomenių santykius. Per politines bei socialines įtampas, sukeltas deklaruojamų, bet praktikoje neturėjusių realaus pagrindo pareiškimų bei pasirinkimų, buvo bandoma atskleisti šių dviejų bendruomenių saviidentifikacijos skirtumus.

Įteikti du straipsniai:

8. Vilnius – tikslas ar priemonė Lietuvos žydų parlamentarų rankose 1920–1927 m., įteikta *Lithuanian Historical Studies* (1,0 a. l.)

9. Kur mūsų namai? Žydų grįžimas po I Pasaulinio karo ir saviidentifikacijos klausimai Lietuvos tautinėje Respublikoje, *Lituanistica* (1,0 a. l.)

Vladas Sirutavičius (vyresn. m. darb., 1,0 etatas). Pagal individualią temą „Lietuviai ir lenkai, Lietuva ir Lenkija. 1988–1994 m.“ parašyti planuoti monografijos skyriai: „Pirmieji diplomatiniai kontaktai: Br. Geremeko vizitas į Lietuvą. 1989 m. gruodis – 1990 m. kovas“, „Diplomatiniai kontaktai: Lenkijos *Aide Memoire*“ lenkų tautinės mažumos klausimu“, „Deklaracijos genezė ir pasirašymo aplinkybės. 1991 m. rudenio – 1992 m. sausis“, „Popiežiaus Jono Pauliaus II vizitas į Lietuvą. 1993 m. rugsėjis.“ (iš viso 2,5 sut. a. l.). Taip pat tirama tema „Nacionalinis komunizmas Lietuvoje: socialinių praktikų įvairovė“: buvo renkama medžiaga LCVA ir LYA LKP dokumentų skyriuje, LNB Rankraščių skyriuje ir LMAB Rankraščių skyriuje, tyrimo rezultatai panaudoti sklaidoje.

Artūras Svarauskas (jaunesnysis m. darb., 0,1 etato). 1) iki 2014 m. pabaigos dirbta individualia tema „Klerikalizmo raiška Lietuvoje bei įtaka lietuvių politinei kultūrai XX a. pirmoje pusėje“. Išleista monografija „*Krikščioniškoji demokratija nepriklausomoje Lietuvoje (1918–1940 m.). Politinė galia ir jos ribos*“. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2014, 412 p. (28,0 a. l.) (ISBN 978-9955-847-76-2).

2) dirbta ir dirbama individualia tema „Lietuvos visuomenė 1940–1941 m.“. Tyrinėjamos politinės, socialinės ir etninės įtampos bei konfliktai Lietuvos visuomenėje, jų priežastys, mastas, raiškos būdai. Dirbta Lietuvos ir užsienio archyvuose – LCVA, LYA, LMAB RS, Rusijos valstybiniame socialinės politinės istorijos archyve Maskvoje, Hooverio institucijos archyve Stanforde.

Dangiras Mačiulis (vyresn. m. darb., 1,0 etatas): Tyrimai orientuoti dviem pagrindinėmis kryptimis: kultūrinės autonomijos idėjos ugdymo erdvėje tyrimas ir kairiųjų politinių jėgų Lietuvos švietimo sistemos vizijos bei ugdymo tikslų analizė. Vykdamas kultūrinės autonomijos idėjos ugdymo srityje tyrimą analizuota: kultūrinės autonomijos idėjos įgyvendinimo projektai, šios idėjos reprezentacijos katalikiškoje spaudoje ir jos refleksijos tautininkų bei kairiųjų politinių jėgų spaudoje. Vykdamas kairiųjų politinių jėgų Lietuvos švietimo sistemos vizijos tyrimą analizuoti kairiųjų siūlymai švietimo sistemos kūrimui bei ugdymo turiniui apibrėžti – dėmesys pirmiausia fokusuotas į 1920–1927 m.. Atliekant šiuos tyrimus rinkta medžiaga: Lietuvos centriname valstybės archyve, LNB, LMAB, Vilniaus universiteto rankraštyuose. Atliktų tyrimų (sukauptos medžiagos) pagrindu numatoma parašyti monografijos „Švietimo sistemos Lietuvoje santykis su pilietinės integracijos procesu 1918 – 1940 m.“ skyrius:

„Kultūrinės autonomijos idėja“ bei „Kairioji lietuviško švietimo sistemos vizija“. 2014 m. įteikti tekstų plane nebuvo numatyta.

Gediminas Vaskela (mokslo darb., 0,5 etato): Tirta individuali tema „Lietuvos ūkis ir su ūkiu tiesiogiai susijusi socialinė raida kaimyninių kraštų fone 1918–1940 m.: Statistinis rakursas“. Rengiant lyginamąjį tyrimą, daug kas tais ar kitais aspektais jau analizuota ankstesnėse knygose (įskaitant ir paskutinę apie tautinius aspektus ūkio politikoje tarpukariu) bei straipsniuose (įskaitant ir paskutiniuosius, apibūdinančius Lietuvą XX a. penktąjį dešimtmetį). Ir apskritai, tema sutampa arba bent gerai dera su vos ne visais anksčiau skelbtais darbais ir rinkta/analizuota medžiaga. Tad galima sakyti, kad statistinių duomenų pagrindas bendresnio pobūdžio išvadoms ir lyginimui su kitais kraštais jau pakankamas. Ir tai kalbant apie du problemos aspektus: tiek apie Lietuvos ūkio ir socialinės raidos apibūdinimą konkrečiu istoriniu momentu, tiek apie Lietuvos ūkio ir socialinės sferos raidą ilgesniu laikotarpiu (kitaip, kaip ir kada Lietuva su kaimyniniais kraštais susilygino; Baltarusijos ar Ukrainos atvejai specifiniai).

Edmundas Gimžauskas (mokslo darb., 0,5 etato): Individuali tema „Vokiškojo veiksnio įtaka lietuvių nacijos bei Lietuvos valstybės formavimuisi ir raidai XX a. pirmojoje pusėje“. 2014 m. buvo tiriama Vokietijos įtaka Lietuvos valstybingumo ir visuomenės raidai Pirmojo pasaulinio karo metais. Tyrimo esmė: kalbant apie Vokietijos tikslus Pirmojo pasaulinio karo metais lietuviškoje istoriografijoje ligi šiol dominuoja aneksijos sąvoka, taikoma visam karo laikotarpiui, kas, atsižvelgiant į užsienio istoriografijos pasiekimus, nėra pagrįsta. Labiausiai kvestionuotinas sąvokos taikymas laikotarpiu, kada vokiečiai dar buvo neužėmę Lietuvos. Į šį laikotarpį, ypač į karo kilimo momentą ir buvo sutelktas dėmesys tyrime. Išanalizavus istorinę ir istoriografinę situaciją paaiškėjo, kad vokiečiai nesilaikė vieningos koncepcijos, planai nuolat buvo koreguojami, atsižvelgiant į karinę ir politinę padėtį. Tuomet buvo realus nuo Vokietijos priklausomos istorinės Lenkijos (įjungiant Lietuvą) atkūrimo planas, kuris provokavo atitinkamą lietuvių reakciją. Daugiausia dirbta LMAB RS ir LNB RS, taip pat LCVA. Tyrimo rezultatai pateikti pranešime tarptautinėje konferencijoje ir įteiktame (neplanuotame) moksliniame straipsnyje:

10. Vokietijos Pirmojo pasaulinio karo tikslai Rytuose: istorijos ir istoriografijos vingiai, *Lietuvos istorijos metraštis*. 2014. ISSN 0202-3342. (1,5 sut. a. l.)

Rasa Čepaitienė (vyresn. m. darb., 1,0 etatas). Individuali tema: „Modernizacijos, sovietinio laikotarpio ir šiuolaikinės visuomenės kultūros tyrimai“. 2014 m. buvo tiriama sovietinio periodo kultūros politika Lietuvoje ir SSRS, ypač sovietinės ideologijos raiška viešojoje erdvėje (miestų planavime, architektūroje, atminties politikoje, istorijos sampratos kaitoje, paveldosaugoje). Analizuoti naujausi stalinizmo istoriografijos veikalai, pasirodę Rusijoje ir užsienyje ir svarstyta juose pateiktų teorinių-metodologinių priėgų taikymo Lietuvos atvejui problema (pvz., A. Etkindo „vidinės kolonizacijos“ konceptas). Tam skirtas planuotas straipsnis „Imperinis modelis ir vidinė Rusijos / SSRS kolonizacija“ (1,3 sut. a. l.) parašytas ir paskelbtas. Pagal planą numatytas straipsnis „Nūdienė sovietmečio istoriografija: kognityvinis, politinis, normatyvinis lygmenys“ rengiamas, tikimasi užbaigti 2015 m. Tęsimi „išėjimo iš komunizmo“ tyrimai regiono mastu (desovietizacijos ypatumai ir procesai buvusiose SSRS respublikose). Dirbta LCVA Vaizdo ir garso dokumentų skyriuje renkant vizualinę medžiagą stalinizmo laikotarpio tyrinėjimams.

Įteikti 4 straipsniai (3 pirmieji ir paskelbti):

11. Национальная форма сталинского города, *История сталинизма: советские нации и национальная политика в 1920-е – 1950-е годы. Материалы международной научной конференции, Киев, 10–12 октября 2013 г.* (0,7 a. l.)
12. Vietos dvasia: prijaukinimas ar medžioklė? *Vietos dvasios beiėškant. Straipsnių rinkinys* / sud. R. Ćepaitienė, (1,8 a. l.).
13. Imperinis modelis ir vidinė Rusijos / SSRS kolonizacija, *Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.* / sud. R. Laukaitytė (1,3 a. l.).
14. In the Shadow of Moscow: The Stalinist Reconstruction of the Capitals of the Soviet Republics, *“Architecture and Urbanism”* (VGTU tarptautinis mokslo žurnalas, priklausantis Tylor and Francis leidybos tinklui) (1,8 a. l.).

Mindaugas Pocius (mokslo darb., 0,25 etato). Pagal individualią temą „Identitetų konfrontacija Lietuvoje 1944–1953 m.“ ataskaitiniais metais tyrinėta Lietuvos sovietizavimas, sovietizacijos procesas 1944–1947 m.: sprendimų priėmimo mechanizmai, centro institucinės kontrolės įrankiai ir metodai, LKP(b) CK biuro „politinio kurso“ koregavimo galimybės. Medžiaga rinkta Maskvoje (Rusijos Federacijos valstybiniame archyve ir Valstybiniame socialinės ir politinės istorijos archyve), Lietuvoje – LYA, daugiausia – LKP dokumentų skyriuje. Planuotas straipsnis „Michailas Suslovas Lietuvoje 1944–1946 m.: sovietizavimo ideologiniai pagrindai ir praktika“, kadangi dirbama tik 0,25 etato, įteiktas 1,0 sut. a. l. straipsnis:

15. Lietuvos sovietizavimas: VKP(b) CK Lietuvos biuro vaidmuo (1944 m. lapkritis – 1947 m. kovas). I dalis (1,0 aut. l.) *Genocidas ir rezistencija* (ISSN 1392-3463) (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro periodinis leidinys). Bus publikuotas 2015 m. Nr. 1.

S. Grybkauskas (mokslo darb., 0,25 etato). 2014 m. toliau vykdė tyrimus tema: „Ekonominės kolizijos sovietmetyje verifikacija (dilema tarp progreso ir regreso)“. Buvo išvykęs į tris mokslines komandiruotes: 1) į Jungtinės Karalystės Warwick universitetą, 2014 09 03–10, finansavo LMT mokslinių išvykų programa; 2) į Stanfordo universitetą dalyvauti konferencijoje ir dirbti Hooverio archyve, 2014 10 08–22 dienomis, finansavo Stanfordo universitetas, iš dalies – LII; 3) į Rygą, Latvija, 2014 11 25–28, finansavo LII). Pastarosios komandiruotės į Rygą, Latvijos valstybės archyvą, metu buvo renkama archyvinė medžiaga apie politinius sprendimus, lėmusius šios kaimyninės respublikos pramonės plėtrą. Ši medžiaga, o taip pat Lietuvos archyvuose surinkti dokumentai leis palyginti sovietinės Lietuvos pramonės ir ūkio plėtros dinamiką su situacija sovietinėje Latvijoje, taip išryškinant skirtumus ir atsakant į programoje numatytą svarbiausią tyrimo klausimą: kokį poveikį respublikos modernizacijai darė sovietinės lietuviškosios nomenklatūros pasirinkta strategija plėtoti lengvąją ir maisto pramonę bei žemės ūkį, ribojant sąjunginio pavaldumo sunkiąją pramonę. Vietoje planuoto straipsnio „Lietuvos industrializacijos ir urbanizacijos iššūkiai sovietiniam režimui“ (0,75 a. l.) įteiktas:

16. Anti-Soviet Protests and the Particularism of the Nomenklatura in Soviet Lithuania. A Search for a Model of Interaction, *Journal of Baltic Studies* (1,0 sut. a. l.)

Vilius Ivanauskas (mokslo darb., 1,0 etatas nuo 05 21). Individuali tema „Lietuviškosios kūrybinės inteligentijos sovietmetyje sociokultūrinės ir politinės aspiracijos“ 2014 m. toliau buvo tiriamos lietuviškosios kūrybinės inteligentijos sovietmetyje sociokultūrinės ir politinės aspiracijos. Archyvinė medžiaga rinkta Valstybiniame Rusijos Federacijos literatūros ir meno

archyve Maskvoje, Kazachstano bei Kirgizijos archyvuose; Lietuvoje – LCVA, LLMA, istoriografinė – Rusijos valstybinėje bibliotekoje Maskvoje. Nuo gegužės 22 d. iki birželio 14 d. buvo komandiruotas į Nazarbajevo universitetą (Kazachstanas). Vietoje vieno planuoto straipsnio įteikti (ir paskelbti) du:

17. Sovietinė nomenklatūra ir išskirtinis vartojimas: nuo privilegijų iki nelegalumo, *Genocidas ir rezistencija*, (2 a. l).

18. „Ne už tokią Lietuvą dėjome parašą: posovietinės Lietuvos kultūrininkų praregėjimo, kaltės ir atsinaujinimo trajektorijos. *Darbai ir dienos* (1 a. l).

Vitalija Stravinskienė (0,5 etato): 2014 m. buvo tiriama: sovietinė etninė ir demografinė politika, tarpetniniai santykiai Rytų ir Pietryčių Lietuvoje, migraciniai procesai, lenkų bendruomenės padėtis stalinizmo ir politinės liberalizacijos metais. Dirbo LCVA, LYA, VAA. 2014 m. rugsėjo 2 – spalio 1 d. buvo išvykusi į stažuotę Lenkijos MA Istorijos institute (finansavo Švietimo mainų paramos fondas); 2014 m. lapkričio 30–gruodžio 11 d. pagal Lietuvos MA ir Lenkijos MA mainų programą dirbo Lenkijos MA Istorijos institute (finansavo Lietuvos MA, LII).

Įteikti 5 straipsniai (pirmieji 4 ir paskelbti):

19. Rytų ir Pietryčių Lietuva ir sovietų etninė-demografinė politika (1944–1964 m.), *Acta humanitarica universitates saulensis*, (0,9 a. l.), ISSN 1822-7309.
20. Tarp sugyvenimo ir priešiško: tarpetniniai santykiai Rytų ir Pietryčių Lietuvoje (1944–1953 m.), *Savas ir kitas šiuolaikiniais požiūriais*, (1,0 a. l.).
21. Lietuvos lenkų padėties išskirtinumo klausimu: sovietinė etninė politika Lietuvoje (1944–1953 m.), *Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.*, (1,0 a. l.). ISBN 978-9955-847-79-3.
22. Vilniaus m. etninė-demografinė padėtis: 1944–1951 m., *Istorija*, (1,3 a. l.). ISSN 1392-0456.
23. Migraciniai procesai ir Rytų ir Pietryčių Lietuva: 1960–1980 m., *Genocidas ir rezistencija* (ISSN 1392-3463) (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro periodinis leidinys). (1,0 a. l.).

4. PUBLIKUOTI MOKSLINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI

Pateikite per programos ataskaitinį laikotarpį paskelbtų mokslinių tyrimų rezultatų (įskaitant monografijas ir kt.) bibliografinį sąrašą su internetinės prieigos (jei tokia yra) nuorodomis. Biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių programų vykdytojai pateikia tik monografijų ir periodiniuose mokslo leidiniuose, turinčiuose cituojamumo rodiklį (Impact Factor) „Thomson Reuters Web of Knowledge“ duomenų bazėje publikuotų straipsnių bibliografinius aprašus, patentus.

Monografijos ir straipsnių rinkiniai:

1. Artūras Svarauskas, „Krikščioniškoji demokratija nepriklausomoje Lietuvoje (1918–1940 m.). Politinė galia ir jos ribos“. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas,

Straipsniai:

- 1. Bendikaitė E.** One Man's Struggle: The Politics of Shimshon Rosenbaum (1859–1934), *Simon Dubnow Institute Yearbook*, vol. XIII, 2014, p. 87–109, ISBN-978-9955-847-84-7
- 2. Čepaitienė R.** Destinies of the Soviet Heritage in the post-Soviet Lithuania. To Protect is not Allowed to Destroy. Where we Shall Put the Comma Mark? *Two Decades of Development in Post-Soviet States: Successes and Failures* (ed. by S. Musteata). Colecția Academica 232, Institutul European, Iași, 2014, pp. 185–213. ISBN 978-606-24-0073-6
- 3. Čepaitienė R.** Национальная форма сталинского города. *История сталинизма: советские нации и национальная политика в 1920-е – 1950-е годы. Материалы международной научной конференции, Киев, 10–12 октября 2013 г.* Москва, РОССПЭН, 2014, с. 282–292. ISBN 978-5-8243-1929-3
- 4. Čepaitienė R.** Vietos dvasia: prijaukinimas ar medžioklė? *Vietos dvasios beieškant. Straipsnių rinkinys* (sud. R. Čepaitienė). Vilnius, LII, 2014, p. 22–72. ISBN 978-9955-847-84-7
- 5. Čepaitienė R.** Imperinis modelis ir vidinė Rusijos / SSRS kolonizacija, *Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.* (sud. R. Laukaitytė). Vilnius, LII, 2014, p. 285–317. ISBN 978-9955-847-79-3
- 6. Gimžauskas E.** The activities of fr. Friedrich Muckermann in 1918–1919 in Vilnius: A significant application towards a civil society? (The phenomenon of the Christian Workers League), *Lithuanian historical studies. 2013*, Vilnius, 2014, vol. 18, p. 1–37. ISSN 1392-2343.
- 7. Ivanauskas V.** 'Engineers of the Human Spirit' During Late Socialism: The Lithuanian Union of Writers Between Soviet Duties and Local Interests, *Europe-Asia Studies*, Vol. 67, 2014.
- 8. Ivanauskas V.** Sovietinė nomenklatūra ir išskirtinis vartojimas: nuo privilegijų iki nelegalumo, *Genocidas ir rezistencija*, 2014, Nr.1(35)
- 9. Ivanauskas V.,** „Ne už tokią Lietuvą dėjome parašą“: posovietinės Lietuvos kultūrininkų praregėjimo, kaltės ir atsinaujinimo trajektorijos, *Darbai ir dienos*, 2014, Nr. 2(62)
- 10. Kasparavičius A.,** Российский фактор в геополитической мысли литовского истеблишмента в первой половине XX века, *Россия и Балтия. Вып. 7: Памятные даты и историческая память* (Ин-т всеобщ. истории РАН, отв. ред. А. О. Чубарьян) [ISBN 978-5-02-038060-8], Москва: Наука, 2014, с. 253–274
- 11. Kasparavičius A.,** Didysis karas ir Lietuva 1914–1918: nereikalingi faktai ir šešėliai istorinėje atmintyje, *Santara*, 2014 vasara, Nr. 105/106 [ISSN 1392-0979], p. 4–21 (0,8 sut. a. l.).
- 12. Laukaitytė R.,** Represijas išgyvenusių dvasininkų padėtis sovietinėje Lietuvoje, *Istorija*, 2014, t. 94, nr. 2, p. 23–39. ISSN 1392-0456;
- 13. Laukaitytė R.,** Society without civil registry (1918–1940): outcomes and

consequences, *Lithuanian historical studies 18 2013*, Vilnius, 2014, p. 105-122. ISSN 1392-2343;

14. Laukaitytė R., Išeivijos vienuolių ryšiai su Lietuva XX–XXI a., *Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2014, nr. 1(17), p. 67–75. ISSN 1822–5152;

15. Laurinavičius Č., Dėl istorijos ir valstybės santykio, *Valstybė ir istorija / Sudarytojas R. Lopata*. Vilnius: VU leidykla, 2014, p. 34–40

16. Sirutavičius V., Lenkų autonomijos problema. 1990 m. pavasaris – vasara, *Kultūros barai*, 2014, nr.7/8, p. 81–88; Lenkų autonomijos problema. 1990 m. pavasaris – vasara, *Kultūros barai*, 2014, nr. 9, p. 57–65 (tęsinys); Lenkų autonomijos problema. 1990 m. pavasaris – vasara, *Kultūros barai*, 2014, nr. 10, p. 55–62. ISSN 0134-3106

17. Stravinskienė V., Represuoti Rytų ir Pietryčių Lietuvos gyventojai lenkai: sugrįžimas ir adaptacija (1953–1964 m.), *Genocidas ir rezistencija*, 2014, Nr. 1(35), p. 27–41 ISSN 1392-3463.

18. Stravinskienė V., Rytų ir Pietryčių Lietuva ir sovietų etninė-demografinė politika (1944–1964 m.), *Acta humanitarica universitates saulensis*, 2014, t. 19, p. 122–132 ISSN 1822-7309.

19. Stravinskienė V., Tarp sugyvenimo ir priešiško: tarpininiai santykiai Rytų ir Pietryčių Lietuvoje (1944–1953 m.), *Savas ir kitas šiuolaikiniais požiūriais*, Vilnius, 2014, p. 163–181 ISBN 978-9955-847-80-9.

20. Stravinskienė V., Lietuvos lenkų padėties išskirtinumo klausimu: sovietinė etninė politika Lietuvoje (1944–1953 m.), *Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.*, Vilnius, 2014, p. 179–200 . ISBN 978-9955-847-79-3.

21. Stravinskienė V., Vilniaus m. etninė-demografinė padėtis: 1944–1951 m., *Istorija*, 2014, t. 95, p. 40–57 ISSN 1392-0456.

22. Sirutavičius V., Etniškumo politizacija Lietuvoje: lenkų autonomistų judėjimas, Sąjūdis ir Lietuvos valdžios politika 1988–1990 m. pradžioje“, *Etniškumo studijos/Ethnicity studies 2013–2*, Vilnius, 2013, p.120–148. ISSN 1822-1041 (Straipsnis publikuotas 2014 m. Už straipsnį 2013 m. neatsiskaityta.)

5. REZULTATŲ SKLAIDA

Pateikite per programos ataskaitinį laikotarpį panaudotų rezultatų viešinimo ir populiarinimo priemonių sąrašą (tai, kas nepateikta „5. Publikuoti mokslinių tyrimų rezultatai“). Pateikite tikslūs sklaidos priemonių bibliografinius ar kitokius duomenis (pvz., konferencijos pavadinimas, pobūdis (tarptautinė, Lietuvos, mokslinė, populiarinimo ar kt.) vieta, laikas, dalyvių skaičius ir kt.).

I. PRANEŠIMAI KONFERENCIJOSE

Užsienyje:

1. **Čepaitienė R.** 2014 m. balandžio 17–18 d. Charkovo nacionaliniame V. Karazino

- universitete (Ukraina) vykusiame tarptautiniame seminare „Lieux de Mémoire: Memory, Forgetting and History Mapping in the Post-Communist World“ skaitytas pranešimas „Память и места памяти о распаде СССР в Литве: миф о республике, разрушившей империю зла“.
2. **Čepaitienė R.** 2014 m. spalio 15–16 d. Jerevane, Armėnijoje vykusiame tarptautiniame moksliniame seminare ‘National Narrative, Academic Research and the Politics of Memory: Use and Misuse of History in the Post-Communist Space’, kuri organizavo Jerevano valstybinis universitetas, Analitinis centras “Noravank” prie Armėnijos vyriausybės ir JAV Atviros visuomenės fondas, skaitytas pranešimas “К новой идеологической конфронтации? Политика памяти в современной Литве (на примере нового законопроекта о Национальной памяти)».
  3. **Čepaitienė R.** 2014 m. gruodžio 4–5 d. Tverėje vykusioje VII-joje „Stalinizmo istorijos“ serijos tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Советское государство и общество в период позднего сталинизма. 1945–1953 гг.“, kurią organizavo B. Jelcino prezidentinis centras, leidykla РОССПЭН ir Tverės valstybinis universitetas, skaitytas pranešimas „Политика памяти в сталинской Литве: между «советским» и «национальным»».
  4. **Grybkas S.** All-Union Patterns and Republic Peculiarities of KGB Work in the Soviet Lithuania. International conference „State Repression in Socialist Central Europe. Comparative Approaches“, 12–13 June 2014, Warsaw).
  5. **Ivanauskas V.** 2014 m. gegužės 22–25 d. ASEES-CESS tyrimų organizacijų jungtinė tarptautinė konferencija, Nazarbajevo universitete skaitytas pranešimas Lietuvos, Gruzijos ir Kirgizstano rašytojų veiklos įtakos etniniam partikuliarizmui palyginimo tema.
  6. **Ivanauskas V.** 2014 m. gegužės 26–27 d. Nazarbajevo universitete vykusiame tarptautiniame seminare „Urban Transformations“ skaitytas pranešimas „Engineers of human soul shapes urban landscape: local writers as a tool for modernization in post-Stalinist Lithuania“.
  7. **Ivanauskas V.** 2014 m. rugpjūčio 21–22 d. tarptautinėje konferencijoje “The Baltic Way and the collapse of totalitarian communism: European memory and political inspiration” Rygoje skaitytas pranešimas “Opressed nation” in the Baltics: dynamics of the discourse during the Soviet period”.
  8. **Ivanauskas V.** 2014 m. spalio 16–17 d. tarptautinėje konferencijoje “New perspectives in the transnational history of Communism in East-Central Europe” Poznanėje (Lenkija) skaitytas pranešimas “Engineers of Human spirit” in Soviet Lithuania: making sense of global sixties”.
  9. **Ivanauskas V.** 2014 m. lapkričio mėn. 20–23 d. JAV (San Antonijuje) vykusiame Slavistikos, Rytų Europos ir Eurazijos studijų 45-ajame metiniame suvažiavime skaitytas pranešimas „Three trajectories of Ethnic particularism in „Druzhba narodov“ Empire: Cases of Lithuanian, Georgian and Kyrgyzstan writers“.
  10. **Ivanauskas V.** 2014 m. lapkričio 13 d. Kalifornijos Berklio universiteto darbo grupės „Culture and History of East Central Europe Working Group“ tarptautiniame

seminare skaitytas pranešimas apie Lietuvos rašytojus sovietmečiu.

11. **Laukaitytė R.** 2014 m. gruodžio 4–6 VII tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Valstybė ir visuomenė vėlyvojo stalinizmo periodu. 1945–1953 m.“, vykusioje Tverės valstybinio universiteto Istorijos fakultete, pranešimas „Visuomenės indoktrinavimo svertai Lietuvoje 1944–1953 m.“.
12. **Laurinavičius Č.** 2014 m. lapkričio 27 d.: Apskritasis stalas sovietmečio tema Maskvoje, Visuotinės istorijos institute. Dalyvauta bei diskutuota.
13. **Mačiulis D.** Konferencijoje „Karas politinėje ir kultūros tradicijoje Baltarusijoje ir kitose Centrinės-Rytų Europos šalyse“ 2014 m. gegužės 30–31 d. Minske skaitytas pranešimas „Kolektyvinė atmintis kaip ginklas – LDK istorija sovietinėje propagandoje Vokietijos – Sovietų Sąjungos karo metu“.
10. **Stravinskienė V.** Plenarinis pranešimas „Litwa – Sybir: Polscy zesłańcy i ich doświadczenia“ konferencijoje „Sybir: Doświadczenia. Pamięć“ 2014 m. gegužės 22–23 d. Balstogėje, Lenkijoje.

Tarptautinėse Lietuvoje:

1. **Gimžauskas E.** Konferencijoje „The Principle of Nationality during the First World War. What did it mean, how did it manifest itself and why did it prevail?“, įvykusioje 2014 m. gruodžio 11–12 d. LII, skaitytas pranešimas „Германские цели на Востоке (и в Литве) при начале Первой мировой войны“.
2. **Ivanauskas V.** 2014 m. spalio 23–24 d. tarptautinėje konferencijoje „National Minorities in the Soviet bloc after 1945“ Vilniuje skaitytas pranešimas „In the shadow of “titular nation”: literary people of national minorities and Lithuanian union of writers during soviet period“.
3. **Ivanauskas V.** 2014 m. gruodžio 4–5 d. Vilniaus simpoziume (tema „Achieving the Normalcy, Pursuing the Revolutionary culture: transition in Soviet periphery“, vienas iš organizatorių) skaitytas pranešimas „Challenging global sixties in Soviet peripheries: Lenin prize winners, soviet universalism and search for more legitimacy“.
4. **Ivanauskas V.** 2014 m. gruodžio 17 d. tarptautinėje konferencijoje „Demokratėjimo trajektorijos 1989–1990 m.: nuo LTSR transformacijos iki Lietuvos Respublikos restauracijos“ skaitytas pranešimas „Apie kultūrininkų veiksnį politinėse transformacijose bei jų artikuliuojamus alternatyvius demokratėjimo scenarijus“.
5. **Kasparavičius A.** Konferencija: *Demokratėjimo trajektorijos 1988–1990 m. Nuo LTSR transformacijos iki Lietuvos Respublikos restauracijos. Prielaidos Lietuvos politinės sistemos demokratizacijai bei integracijai į tarptautines demokratines struktūras.* Konferencijos rengėjai: Lietuvos istorijos institutas, LR Seimas. Vieta ir laikas: LR Seimo rūmai, 2014 gruodžio 17 d. Pranešimas: „Komunistinės ideologijos krizės istorinės ištakos ir aplinkybės: Lenkijos ir Lietuvos atvejai“.
6. **Laukaitytė R.** 2014 m. gegužės 8–9 d. tarptautinėje mokslinėje konferencijoje VDU „LDK moterų vienuolijos: istorija ir dabartis“ pranešimas „Luominės visuomenės relikvai Lietuvos vienuolijų struktūroje XX a.“.
7. **Laurinavičius Č.** 2014 m. rugsėjo 11 d. tarptautinė konferencija „1944 metai Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse: okupacijoms besikeičiant“. Pranešimas: „Kremliaus planai Lietuvos atžvilgiu 1944 m pirma pusė“. Apie ją: www.DELFI.lt 2014 m. rugsėjo 11 d. Černiauskas Š., Kaip „Lietuvos butaforiją“ pasitelkęs Kremliaus apmovė Vakarūs.

8. **Laurinavičius Č.** 2014 m. gruodžio 11–12 d. konferencija: The Principle of Nationality during the First World War What did it Mean, How did it Manifest itself and Why did it Prevail? Vilnius, LII. Pranešimas: *Lithuanian Political Activities during WWI: Territorial- Geopolitical Aspect.*
9. **Laurinavičius Č.** 2014 m. gruodžio 17 d. konferencija: „Demokratėjimo trajektorijos 1989–1990 m: nuo LTSR transformacijos iki Lietuvos Respublikos restauracijos. Prielaidos Lietuvos politinės sistemos demokratizacijai bei integracijai į tarptautines demokratines struktūras“. Vilnius, LR Seimas. Pranešimas: „Reminiscencijos iš nacionalinio komunizmo raiškos Lietuvoje 1989 m.“
10. **Stravinskienė V.** Pranešimas „Rytų ir Pietryčių Lietuva ir sovietų etninė-demografinė politika (1944–1964 m.)“ konferencijoje „Regionas: istorija, kultūra, kalba“ 2014 m. kovo 20–21 d. Šiauliuose.
11. **Sirutavičius V.**, Konferencija “Rodzinna Europa. Europejska Myśl Polityczna a Wyzwania XXI wieku”, Vilnius 2014 m. balandžio 9–11 d., pranešimas „Lenkų tautinė mažuma Lietuvos politikoje 1990–1994 m.“.
12. **Sirutavičius V.** Konferencija „1944 metai Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse okupacijoms besikeičiant“, Vilnius 2014 m. rugsėjo 11–12 d., pranešimas „Kas čia šeiminkas?“. LKP politikos nacionaliniai (tautiniai) aspektai“.
13. **Sirutavičius V.** Konferencija “Achieving the Normalcy, Pursuing the Revolutionary Culture: Transition in the Soviet Periphery”, Vilnius 2014 12 04–05, pranešimas “A Few Reflections about National Communism and Nationalism in Communism in Lithuania during Late Stalinism”.
14. **Sirutavičius V.** Konferencija „Demokratėjimo trajektorijos 1988–1990 m.: nuo LTSR transformacijos iki Lietuvos respublikos restauracijos. Prielaidos Lietuvos politinės sistemos demokratizacijai bei integracijai į tarptautines demokratines struktūras, Vilnius 2014 m. gruodžio 17 d., pranešimas „Tautinis komunizmas ir nacionalinis klausimas Lietuvoje 1944–1953 m.“

Regioninėse.

1. **Bendikaitė E.** 2014 m. gegužės 23 d. Kelmėje mokslinėje konferencijoje „Kelmei – 530“ skaitytas pranešimas „Žydų bendruomenės gyvenimas Kelmėje iki Holokausto“.
2. **Čepaitienė R.** 1. 2014 m. rugpjūčio 22 d. Panevėžyje vykusioje regioninėje konferencijoje „Baltijos kelias – tautos savimonės išraiška“, kurią organizavo Panevėžio apskrities G. Petkevčaitės-Bitės viešoji biblioteka ir Panevėžio Kraštotyros muziejus, skaitytas pranešimas „Desovietizacijos ypatumai buvusiose sąjunginėse respublikose: tęstinumas ar pertrūkiai?“.
3. **Čepaitienė R.** 2014 m. lapkričio 19–20 d. vykusioje nacionalinėje konferencijoje „Karai ir taikos. Kultūros patirtys nuo pirmojo pasaulinio karo iki Berlyno sienos griuvimo“, kurią organizavo LKTI, LDM ir NDG, skaitytas pranešimas „Vietos dvasios kaitos (post)modernioje Lietuvoje: nuo „bakūžės samanotos“ iki „Akropolio“.
4. **Ivanauskas V.** 2014 m. gegužės 19–21d. Lietuvos socialinių mokslų forume pristatytas pranešimas Lietuvos, Gruzijos ir Kirgistanos rašytojų veiklos įtakos etniam partikuliarizmui palyginimo tema.
5. **Kasparavičius A.** Konferencija: *Prezidento Antano Smetonos politinės ir kultūrinės veiklos bruožai.* Konferencijos organizatoriai: Lietuvos edukologijos universitetas,

Istorijos fakultetas. Vilnius, Lietuvos edukologijos universitetas, 2014 02 20.
Pranešimas: „Antanas Smetona ir Lietuvos Respublika 1918–1940: faktų ir istoriografinių konceptų/šešėlių konkurencijos”.

6. Sirutavičius V. „Karai ir taikos. Kultūros patirtys nuo pirmojo pasaulinio karo iki Berlyno sienos griuvimo“, Vilnius 2014 m. lapkričio 19–20 d.; pranešimas „Apie tautinius kultūros politikos aspektus vėlyvojo stalinizmo metais. Jono Biliūno perlaidojimo istorija“.

II. Tyrimų rezultatų sklaida visuomenėje:

E. Bendikaitė.

1. Vieša paskaita „Equal among equals? Jewish political and social positions in Lithuania between the wars” in the 2014 Summer Program in Yiddish Language and Literature.
2. Interviu regioninėje spaudoje „Pakruojo kraštas“ 2014-07-04, 2014-08-16, 2014-09-19 apie žydų gyvenimo aspektus ir specifiką Lietuvos štetliuose [miesteliuose].

R. Čepaitienė.

1. 2014 m. sausio 28 ir vasario 4 d. per LRT „Klasikos” programą laidoje „Radijo paskaitos” skaityta dviejų dalių radijo paskaita „Ar Sovietų sąjunga buvo imperija?”

Audio įrašai:

3. http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1009535491/radijo_paskaitos_2014-01-28_14_05/4626
4. http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/36381/rasa_cepaitiene_sovietu_sajungos_zlugimo_pasekmes_nomenklaturuos_vaidmuo_radijo_paskaita
4. 2014 m. gegužės 20 d. IMT Institute for Advanced Studies Lukoje, Italijoje, skaityta vieša paskaita „Difficult heritage of Soviet Era: legacy, interpretation, appropriation”.
5. Atlantos (JAV) universiteto studentams VU TSPMI organizuotoje Rusijos studijų vasaros stovykloje birželio 3 ir 5 dienomis skaitytos paskaitos: 1) “The history of Soviet Union (review)” ir 2) “Soviet era legacy in the post-soviet space”
6. Interviu 2014 m. lapkričio 15 d. transliuotai LRT „Istorijos detektyvai“ laidai.
http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/I/1889/istorijos_detektyvai
7. 2014 m. gruodžio 9 d. Nacionalinėje dailės galerijoje Architektūros fondo kvietimu skaityta vieša paskaita „Skaityti miestą. Ideologijų atspindžiai urbanistiniame kraštovaizdyje“. Paskaitos vaizdo įrašas:
<http://www.archfondas.lt/lt/pokalbiu/irasas/skaityti-miesta-ideologiju-atspindziai-urbanistiniame-krastovaizdyje>

E. Gimžauskas.

1. Vieša paskaita „Pirmasis pasaulinis karas ir Lietuva“ Vilniuje, TSPMI, 2014 m. lapkričio 12 d. (iš viešų paskaitų ciklo, skirto Valstybės atkūrimo šimtmečiui, organizuoto TSPMI drauge su LII ir kitomis institucijomis).
2. Interviu Lietuvos radijo laidai „Radijo dokumentika“ apie Pirmąjį pasaulinį karą ir Lietuvą, transliuotai 2014 m. lapkričio 30 d.

V. Ivanauskas.

1. Sovietmečio kūrėjai nemastė tiesiomis linijomis, *Lietuvos žinios* (2041 05 23), <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/sovietmecio-kurejai-nemaste-tiesiomis-linijomis/180307>

2. Post-sovietinis boksas: imperija prieš naciją, Viešų paskaitų-diskusijų ciklas Vilniaus universitete, Istorijos fakultete, 2014 04 10; Paskaita „Sovietinės respublikos kaip skeveldrinis regionas“.

A. Kasparavičius.

1. Vieša paskaita Vilniaus regiono verslo Vadovų klube „Tauta be valstybės: lietuvių kelias į nepriklausomybę 1905–1918 m.“, Vilnius, viešbučio *Le Meridien* konferencijų salė, 2014 vasario 13 d.
2. Vieša paskaita Klaipėdos regiono verslo Vadovų klubui „Tauta be valstybės: lietuvių kelias į nepriklausomybę 1905–1918 m.“, Klaipėda, viešbučio *Old Port Hotel* konferencijų salė, 2014 vasario 19 d.
3. Vieša paskaita Vilniaus miesto verslo Vadovų klubui „Tauta be valstybės: lietuvių kelias į nepriklausomybę 1905–1918 m.“, Vilnius, viešbučio *Le Meridien* konferencijų salė, 2014 vasario 23 d.
4. Moderuota/organizuota konferencija „Lietuvos Tarybos narių, nepriklausomos valstybės – Lietuvos Respublikos – kūrėjų sukaktys 2014 m.: Steponui Kairiui – 135, Donatui Malinauskui – 145, Antanui Smetonai – 140, Jurgiui Šauliui – 135“, Vilnius, *Signatarų namai*, 2014 lapkričio 29 d.
5. Vasario 16-osios Lietuva: kokia ji buvo? [interviu], *Lietuvos žinios*, 2014 vasario 15, p. 2. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/vasario-16-osios-lietuva-kokia-ji-buvo-/173800>.
6. Pirmojo pasaulinio karo šimtmetis: kodėl lietuviai ignoruoja, o rusai aktyvėja? [interviu], *Apžvalga*, 2014 vasaris-kovas, Nr.2/3, p. 28–30.
7. Po diktatorių sąmokslų: ar Lietuva galėjo išsigelbėti [interviu]? *Lietuvos žinios*, 2014 rugpjūčio 22 d., p. 12–13.
8. Konferencijos Signatarų Namuose fragmentai portale pogon.lt, 2014 gruodis, 10, <http://www.pogon.lt/historia/1484-konferencija-poswiecona-sygnatariuszom-aktu-niepodlegosci-litwy-.html>

R. Laukaitytė.

Paskaita Lietuvos istorijos instituto renginyje *Vilniaus skaitymai*, 2014 11 25;

Č. Laurinavičius

1. 2014 02 01 – diskusija Signatarų namuose dėl Vasario 16-osios reikšmės.
2. 2014 02 10 – interviu per LR apie Vasario 16-ąją.
3. 2014 02 13 – pranešimas Mokslų Akademijoje Vasario 16-osios minėjime.
4. 2014 06 28 – interviu Kurjer Wilenski, nr. 120: Przed 100 laty wybuchła I wojna światowa.
5. 2014 09 30 – Interviu (transliuotas 10 06) LR apie 1939 10 10 sutartį su SSRS.
6. 2014 10 09 – LRT (Lietuva šiandien) interviu apie L. Želigowskio išpuolį.
7. 2014 12 05 – 5 – interviu telefilme „Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija“.

M. Pocius.

2014 12 03 dalyvavo LRT televizijos laidoje „Istorijos detektyvai“.

Santrumpos:

LII – Lietuvos istorijos institutas
LCVA – Lietuvos centrinis valstybės archyvas
LYA – Lietuvos ypatingasis archyvas
LLMA – Lietuvos literatūros ir meno archyvas
LMAB – Lietuvos Mokslo akademijos Vrublevskių biblioteka
LVIA – Lietuvos valstybės istorijos archyvas
NMB – Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka
VUB – Vilniaus universiteto biblioteka

6. PASTABOS APIE PROGRAMOS VYKDYMO EIGĄ

Pateikite pastabas (jei tokių turite) dėl programos vykdymo pasikeitimų, vykdymo problemų, naujų aplinkybių ir kt.

2015 metų eigoje numatomas gilinimas tyrimų Lietuvos valstybės genezės (Pirmojo pasaulinio karo metai) bei egzistencijos sovietmečio laikotarpyje turėtų suteikti papildomų argumentų 2014 m. tyrimų rezultatams.

Papildomi paaiškinimai bei pastabos:

1. Kai kurie per LMT ir kitas institucijas finansuojami tyrimai ir parengti leidiniai (Vietos dvasios beiėškant: Straipsnių rinkinys / sud. ir pratarmės aut. (0,5 sut. a. l.) R. Čepaitienė, Vilnius: LII, 2014, 429 p., ISBN 978-9955-847-84-7; Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m. / sud. ir pratarmės aut. R. Laukaitytė, Vilnius: LII leidykla, 2014, 329 p.) ir G. Vaskelos „Tautiniai aspektai Lietuvos ūkio politikoje 1919–1940 metais. Vilnius: LII, 2014, 312 p. (už pastarąją atsiskaityta anksčiau pagal kitą programą) taip pat prisideda prie programos uždavinių sprendimo: pirmoji su vadinamąją Genius Loci samprata davė tam tirą impulsą tyrimui kritinės geopolitikos rakursu; antroji – suteikė papildomų empirinių duomenų apie pradinį sovietizacijos periodą Lietuvoje; gi Vaskelos monografijoje pateikti statistiniai duomenys apie etnograpių pasispirstymą įvairiose ūkio srityse tarpukario Lietuvoje yra reikšminga tyrinėjant nacionalinės konsolidacijos aspektus modernioje Lietuvoje.
2. Tyrėjai programos pradžioje sunkiai galėjo numatyti tyrimų seką ir tiriamų problemų aspektus. Neretu atveju iškyla naujų problemų arba reikalinga gilesnė analizė. Todėl metų planuose vienus straipsnius tenka keisti kitais, tačiau dauguma tyrėjų bendrą įteiktų tekstų apimtį sutartiniais autoriniais lankais netgi viršijo. Kadangi dauguma tyrėjų numato parengti monografijas, toks straipsnių tematikos keitimas įvykdyti programos tyrimo uždavinius nesutrukdys. Pastebėta tendencija, kad dažniau straipsniai keičiami esant galimybei išspausdinti juos užsienio leidiniuose.
3. Ilgalaikės programos rengimo pradžioje buvo numatyta, kad 12 iš 16 programoje dalyvaujančių darbuotojų dirbs visu etatu. Tačiau keičiantis sąlygoms tyrėjai dalyvauja LMT skelbiamuose konkursuose, projektuose užsienyje ir pan., todėl užimamo etato apimtis dažnai kinta, o išipareigojimai ir darbo apimtys išlieka tokios pat. Todėl turėtų būti galimybė koreguoti tiek metų, tiek visos programos darbų apimtį pagal konkrečią situaciją. Pažymėtina, kad dr. Danutė Blažytė-Baužienė nuo 2012 m. lapkričio mėn. Institute dirba ne moksliniame etate.

4. Tyrėjams ilgalaikėje programoje nebuvo numatytos kopijavimo išlaidos. Nors archyvuose dokumentus galima fotografuoti savo įranga, rankraštynuose kopijavimas mokamas. Ar nebūtų galimybės bent jau nuo 2015 m. šią problemą išspręsti?

Programą vykdančios institucijos vadovas

(parašas)

Rimantas Miknys
(vardas, pavardė)